

Muissa jäsenvaltioissa liikkuvien ja oleskelevien EU:n romanikansalaisten tilanne

Yleistä

EU:n kansalaisilla on oikeus liikkua ja oleskella kaikkialla Euroopan unionin alueella ([SEUT-sopimuksen 21 artikla](#)) edellyttäen, että he täyttävät tietyt ehdot. Tämä on Euroopan yhdentymisprosessin kannalta tärkeä oikeus, joka on sisällytetty myös [Euroopan unionin perusoikeuskirjaan](#) (45 artikla). Siitä säädetään tarkemmin [direktiivissä 2004/38/EY](#), joka koskee Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeutta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella.

Eurostatin tietojen mukaan EU:n kansalaisista 2,3 prosenttia (11,3 miljoonaa henkeä) asuu muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, jonka kansalaisia he ovat, ja monet muut käyttävät tätä oikeutta hyväkseen jossakin vaiheessa elämäänsä. Näitä oikeuksia käyttäneiden kansalaisten etnisestä alkuperästä ei ole virallisia tietoja.

Käytettävissä ei siten ole virallisia tietoja siitä, kuinka monet romanit käyttävät oikeuttaan liikkua vapaasti EU:ssa. Tutkimuksessa todettiin, että tätä oikeutta käyttävät useimmiten nuoret miehet ja naiset; joissakin tapauksissa lapset muuttavat vanhempiensa mukana, toisissa taas jäävät kotimaahan.

Työntö- ja vetovoimatekijät

Työttömyydestä aiheutuva köyhyys ja etniseen taustaan perustuva syrjintä ovat tärkeimmät tekijät, jotka ”työntävät” romaneja pois lähtömaista.

Romaneja tiettyihin kohdemailhin ”vetäviä” tekijöitä ovat paremmat elinolot ja varsinkin mahdollisuus löytää työtä.

”Jos en saa tienattua rahaa Italiassa, muutan Hollantiin, Kreikkaan tai Espanjaan. Pyrin maihin, joissa voin tehdä työtä ja tarjota paremman tulevaisuuden lapsilleni.”
Romanimiehen haastattelu, Italia, 18. helmikuuta 2009

Perusoikeusviraston haastattelemat romanit olivat tietoisia EU:n lainsäädäntöön perustuvasta yleisestä oikeudestaan liikkua vapaasti, mutta eivät tunteneet yhtä hyvin niitä erityisiä – ja usein monimutkaisia – oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka koskevat EU:n kansalaisten oleskelua toisessa jäsenvaltiossa.

Yleisesti ottaen romaneilla oli hyvin erilaisia kokemuksia asumisesta, terveydenhuollosta, koulutuksesta ja sosiaalihuollosta. Kaikissa tutkimukseen kuuluneissa maissa monet vastaajat mainitsivat kuitenkin kaksi merkittävää ongelmaa: vaikeuden löytää työtä kohdemaan virallisilta työmarkkinoilta sekä oleskelun rekisteröintiin liittyvät vaikeudet.

”Haluaisin työtä, mutta täältä sitä on kuulemma vaikea saada, jos ei ole pysyvää osoitetta.”
Romanimiehen haastattelu, Suomi, 6. toukokuuta 2009

Rekisteröintivaikeudet

Monilla EU:n romaneilla on vaikeuksia rekisteröidä oleskeluaan kohdemaassa, koska rekisteröintimenettelyt ovat monimutkaisia ja kansalliset viranomaiset soveltavat usein virheellisesti [vapaata liikkuvuutta koskevan direktiivin](#) vaatimuksia.

Oleskelua ei ole rekisteröity = ei taloudellisia ja sosiaalisia oikeuksia

Ilman virallisia rekisteröintiasiakirjoja romanien voi olla vaikea käyttää keskeisiä kansalaisoikeuksia sekä poliittisia, taloudellisia ja sosiaalisia oikeuksia – niitä ovat esimerkiksi oikeus äänestää paikallisissa ja EU:n vaaleissa sekä oikeus kansallisten terveysjärjestelmien palveluihin, sosiaaliseen asumiseen, sosiaalisavustuksiin ja työmarkkinoille integroimiseen liittyviin toimiin, kuten työnhaussa avustamiseen ja kielikoulutukseen. Sosiaaliavustusten ulkopuolelle jääminen vaikuttaa muita enemmän naisiin, lapsiin, iäkkäisiin henkilöihin ja vammaisiin.

"Jos Romanian romaneilla ei ole rekisteröintitodistusta, he eivät voi maksaa vedestä, tehdä sähkösopimusta eivätkä käyttää työllistymispalveluja [– –]. Näitä ihmisiä ei tavallaan ole olemassakaan."

Napolin maakunnan viranomaisen haastattelu, Italia, 5. maaliskuuta 2009

Vaihtelevia kokemuksia Schengen-alueen ulkorajojen ylittämisestä

Romanit kuvasivat kokemuksiaan kohdemaiden raja- tai viisumiviranomaisista pääasiassa myönteisesti. He kuitenkin törmäsivät muita todennäköisemmin ongelmiin, kuten korruptoituneiden viranomaisten lahjusvaatimuksiin, poistuessaan lähtömaastaan ja palatessaan sinne.

Tutkimustulosten perusteella virasto esittää seuraavat suositukset:

→ Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että kaikissa toimissa, jotka vaikuttavat suoraan tai välillisesti romanialkuperää oleviin EU:n kansalaisiin, noudatetaan EU:n perusoikeuskirjassa vahvistettuja periaatteita.

→ [Vapaata liikkuvuutta koskeva direktiivi 2004/38/EY](#) on pantava täytäntöön asianmukaisesti ja täysimääräisesti. Paikallisten viranomaisten olisi tiiviissä yhteistyössä kansallisten hallitusten kanssa tutkittava ja poistettava kaikki toimet ja käytännöt, jotka eivät ole vapaata liikkuvuutta koskevan direktiivin mukaisia.

→ Toimissa on noudatettava [rotujen välistä tasa-arvoa koskevaa direktiiviä 2000/43/EY](#), jossa nimenomaisesti kielletään suora ja välillinen syrjintä.

→ Jäsenvaltioiden olisi poistettava oleskelun rekisteröintiin liittyvät käytännön esteet varmistamalla paikallistason rekisteröintiprosessin ja -vaatimusten yhdenmukaisuus.

→ Jäsenvaltioiden olisi noudatettava käytännössä lakisääteistä veloitettaan antaa tietoa unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksista ja velvollisuuksista, jotka koskevat vapaata liikkumista ja oleskelua. Jäsenvaltioiden ja paikallisviranomaisten olisi kehitettävä, esitettävä julkisesti ja levitettävä tietoa oleskelun rekisteröintiin liittyvistä vaatimuksista muiden EU:n jäsenvaltioiden kielillä sekä vähemmistökielillä, kuten myös romanikielellä.

→ Jäsenvaltioiden olisi turvattava kaikille niiden alueella oleskeleville lapsille täysi ja yhdenvertainen pääsy oppivelvollisuuskoulutukseen näiden hallinnollisesta asemasta riippumatta. Kaikki oleskeluun liittyvät vaatimukset olisi poistettava kouluun ilmoittautumisen prosesseista.

→ Paikallisviranomaisten olisi kehitettävä ja toteutettava toimia, joilla tuetaan erityisesti EU:n romanikansalaisten integrointia paikallisille työmarkkinoille.

EU:n perusoikeusvirasto julkaisi vuonna 2009 seuraavat viisi romaneita käsittelevää raporttia:

- [The situation of Roma EU citizens moving to and settling in other EU Member States](#) (marraskuu 2009)
- [Selected positive initiatives - The situation of Roma EU citizens moving to and settling in other EU Member States](#) (marraskuu 2009)
- [Housing conditions of Roma and Travellers in the European Union](#) (lokakuu 2009)
- [Data in focus: The Roma](#) (huhtikuu 2009)
- [EU MIDIS – main results report](#) (joulukuu 2009)

Raportit ovat saatavilla osoitteessa http://www.fra.europa.eu/fraWebsite/roma/roma_en.htm, jossa on myös taustatietoja romanien tilanteesta EU:ssa.